

Gezocht...

Bokkerijders is een van de meest complexe onderzoeksthema's binnen de Limburgse geschiedenis. Niemand kan ook ontkennen dat het een van de meest bekende en beschreven fenomenen is in de Euregio. Ondanks de meer dan duizend publicaties zijn er daarentegen nog steeds veel vragen waar goede antwoorden op wachten.

Niet vreemd, omdat in veel artikelen of boeken vaak alleen geschreven wordt over de misdaden, folteringen en straffen van vermeende bokkerijders. Er zijn maar weinig publicaties die bijzonder hebben bijgedragen aan vermeerdering van kennis over dit thema. In veel gevallen komt het helaas neer op 'een herhaling van zetten'.

Het waarom van het banditisme in de 18^e eeuw of de reden waarom de overheid excessief te keer is gegaan blijven open vragen. Er zijn zelfs vergelijkingen gemaakt met heksenprocessen omdat, net als bij de heksenvervolgingen, velen onschuldig werden vervolgd en gruwelijk terechtgesteld.

Maar waarom die vervolgingen?

- Was er mogelijk onvrede onder de bevolking waardoor justitie zich genoodzaakt voelde keihard in te grijpen?
- Waren de notabelen bang voor hun eigen positie?
- Zocht men een zondebok voor het eigen falen?
- Collectieve waanzin?

Heel veel vragen die met het bestuderen van de bekende processtukken alléén niet te beantwoorden zijn. Om aan eindeloze discussies over het wel of niet bestaan van

Bokkenrijders een 'einde' te maken is het nodig een multidisciplinair onderzoek van de 18e eeuw te starten. Op zijn minst moet het mogelijk zijn goede antwoorden te krijgen op de meeste vragen m.b.t. het fenomeen in het algemeen. Alleen met een breed, liefst Euregionaal onderzoek, kan het wel en wee van de bevolking vanuit verschillende richtingen of disciplines worden onderzocht. Pas als je weet waar 'het volk' mee te maken had en wat de mensen bezig hield, is het mogelijk te zoeken naar antwoorden.

Bijvoorbeeld:

- Hoe was het weer in die tijd en welke invloed had dat op de oogst en dus op de voedselvoorziening?
- Was er sprake van één of meer ernstige epidemieën?
- Hoe was de relatie tussen het 'volk' en de heersende macht?
- Wat kan gezegd worden over de bestaanszekerheid?
- Waar geloofde men in?
- Welke plaats nam het bijgeloof in?

Alleen al het feit dat de 'bende van de Bokkenrijders' nog altijd tot de verbeelding spreekt zou een groot onderzoek rechtvaardigen.

Kortom, of de Bokkenrijders wel of niet hebben bestaan, of het een mythe is of werkelijkheid, dat is niet eens zo belangrijk. Zelfs het vinden van de ultieme verklaring, als dat al mogelijk is, zou ondergeschikt moeten zijn aan het streven naar vermeerdering van kennis over de 18^e eeuw en daarmee over het fenomeen Bokkenrijders. Van die periode is namelijk nog veel niet bekend terwijl dat voor Limburg een heel interessante tijd is. Veel interessanter dan de 'Hollandse geschiedschrijving' ons wil laten geloven.

Een Multidisciplinair Onderzoek van de 18^e eeuw

Je kunt je afvragen welke samenhang er kan zijn tussen multidisciplinaire onderzoeksgebieden (zie afbeelding) die op het eerste gezicht niets met elkaar te maken

lijken te hebben. Wat hebben bijvoorbeeld economie, banditisme en rechtspraak met elkaar te maken?

Hoe kun je, net als bij het pellen van ui, tot de kern komen van het 'mysterie van de Bokkenrijders'?

Het zou bijvoorbeeld zo maar kunnen dat hogere belastingen hebben geleid tot toename van criminaliteit, die weer tot onvrede leidde bij het merendeel van de bevolking, waardoor justitie zich gedwongen voelde strenger op te treden. Uiteraard is denken dat iets mogelijk is, nog geen bewijs dat het een met het ander te maken had. Het wordt bijvoorbeeld al helemaal moeilijk om een relatie te vinden, zo die er is (!) tussen een epidemie en 'verzet' tegen de heersende macht. Onwaarschijnlijk is het echter niet. Denk maar eens terug aan COVID-19 en de zaken waarmee hulpverleners en bestuurders in onze landen, maar ook wereldwijd, te maken hebben gehad.

Het fenomeen Bokkenrijders is dus te onderzoeken vanuit verschillende disciplines en mogelijk kan een discipline een (deel)verklaring geven die kan bijdragen tot meer kennis.

Daarentegen is het moeilijk een verband te vinden tussen de resultaten van diverse deelonderzoeken. Hoe bijvoorbeeld een hogere sterfte als gevolg van een epidemie te 'linken' aan verzet tegen de heersende macht? Wanneer komen mensen in opstand als er sprake is van hogere sterfte door een epidemie? Ofwel, bij welke sterftecijfers gaan mensen zondebokken zoeken, bijvoorbeeld heksen, of worden er verwijten gemaakt richting het bestuur die kunnen uitmonden in terreur met als doel het regime te vervangen?

Nu zal er nooit één oorzaak aan te wijzen zijn voor een revolutie of anderszins een gebeurtenis met verstrekkende gevolgen. Het is dan ook zaak grondig onderzoek te doen naar oorzaak en gevolg.

Zo lang onderzoekers blijven 'hangen' in steeds dezelfde benadering van het fenomeen Bokkenrijders zullen er geen nieuwe en of betere antwoorden komen op de vele vragen.

Benaderen vanuit verschillende disciplines is dus een mogelijkheid om goede vragen te kunnen stellen.

Armoede wordt bijvoorbeeld vaak genoeg aangehaald als reden voor het ontstaan van de Bokkenrijders. Maar was dat wel zo?

Zo ja, wat was de oorzaak van armoede?

- Hogere belastingen omdat de krijgskas gevuld moest worden?
- Lage lonen, hoge werkloosheid? Een veranderende economie?
- Een epidemie waardoor mensen ziek werden, niet konden werken en inkomen verloren?

Waar ligt het kantelpunt in een samenleving waarbij een relatief tevreden bevolking overgaat in 'opstand'?

De kunst is daarom om de 'uitkomsten' van allerlei deelonderzoeken te 'koppelen'. Maar... hoe kun je het een met het ander vergelijken? Vooral als het doel daarbij is om een soort van allesomvattende verklaring te vinden die aan de basis ligt voor gebeurtenissen in de 18^e eeuw?

De historicus Robert Peckham meent dat angst in velerlei gedaanten, een essentiële rol speelt in de samenleving en dus in de geschiedenis, als een instrument of onderdeel van politieke macht, als katalysator van sociale onrust en revolutie maar evengoed als centraal element in godsdienst en moraal. Volgens hem is angst, meer dan wij ons realiseren, op allerlei manieren vervlochten in maatschappij en politiek en speelt deze een belangrijke rol in de vorming, werking en ontwikkeling van politieke instellingen en systemen. Angst kan groepen en samenlevingen verdelen maar ook samenbrengen. De democratische rechtsstaat kan alleen functioneren wanneer zij sancties kan opleggen, gedrag kan afdwingen en dus angst kan inboezemen.

De diepe en nooit verdwenen drang van gezagsdragers en overheden om onderdanen en later burgers te imponeren en vrees en ontzag in te boezemen laat evenwel ook zien dat angst zelden van een kant komt en zelden in één richting werkt. Achter de pogingen het volk vrees aan te jagen, gingen en gaan diepe en existentiële angsten schuil: angst voor opstanden, verraad en vergiftigingen. Hoe groter de eigen angst, des te desastreuzer dat kon en kan uitpakken met geweld en terreur. Macht voedt paranoia.

Al sinds de eeuwwisseling is ongenoegen over de gevolgen van criminaliteit voor het fysieke en emotionele welbevinden van burgers belangrijk in het politieke debat.

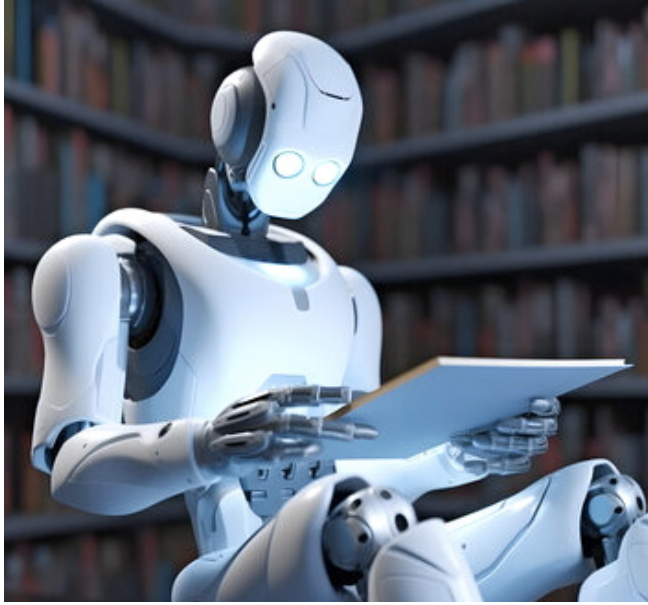
Uit onderzoek van het SCP in 2017 blijkt dat de gedachte aan geweld verreweg de belangrijkste bron van onveiligheidsgevoelens is en door 71% van de mensen wordt genoemd die zich wel eens onveilig voelen. Maar bijvoorbeeld ziekte wordt ook door een derde van de mensen genoemd. Ofwel: angst heeft vele gezichten.

Dat zal in de 18^e eeuw niet anders zijn geweest. Mogelijk dat angst voor geweld, diefstal en vernieling net zo belangrijk werden gevonden als in onze tijd. De angst voor verkeersongelukken zal geen rol hebben gespeeld maar mogelijk wel in daarmee vergelijkbare mate de angst voor misoogsten en oorlog. Het is helaas niet mogelijk met een tijdmachine terug te gaan naar de 18^e eeuw en onze voorouders allerlei vragen te stellen over onveiligheidsgevoelens.

Is Angst voor ziekte, werkloosheid, oorlog, bestaanszekerheid de reden dat mensen in opstand kwamen tegen de heersende macht in de 18^e eeuw?

Welke rol speelden daarin de Bokkenrijders? Ordinaire gangsters of speelde er meer?

Je bent dus aangewezen op in archieven aanwezige berichten die mogelijk iets vertellen over noodlottige gebeurtenissen en de reacties van mensen daarop. Dat vereist dus een groot multidisciplinair archiefonderzoek. Is onderzoek naar een epidemie aan de hand van een kwart miljoen sterftcijfers nog wel te doen met een computer, een goed statistisch programma (en enige kennis van statistiek) en veel tijd, het wordt al moeilijker als vele meters archiefstukken door geploeterd moeten worden op zoek naar 'iets' dat in verband gebracht kan worden met 'angst'. Dan zou zelfs hulp van AI, in de vorm van transcriptie en tekstanalyse, wel welkom zijn.

Dit is in het kort het streven de Stichting 'Bokkenrijders: mythe of werkelijkheid'.

Wij pleiten voor een nieuw allesomvattend archiefonderzoek, een multidisciplinair onderzoek, van de 18^e eeuw. Het voornaamste doel: meer te weten te komen over mythe en werkelijkheid van de Bokkenrijders.

Wij hopen dat uitgebreid statistisch onderzoek een vrijwel compleet beeld kan geven over armoede en ziekte. Wij denken ook dat moderne technieken zoals geo-profilering en speltheorie meer inzicht kunnen geven in de criminaliteit van de 18^e eeuw. En wij staan open voor AI als hulpmiddel bij archiefonderzoek.

Een deelonderzoek van Landgraaf en Schinnen moet antwoorden kunnen geven op de vraag of relatief nieuwe methoden van criminaliteitsonderzoek echt geschikt zijn voor historisch onderzoek in het Limburg van de 18^e eeuw. Het moet ook inzicht geven op de mogelijkheden van AI om het onderzoek te kunnen versnellen. Het is het proberen waard. Immers, zonder nieuwe wegen in te slaan komen we niet verder. Nodig is het lef om tegen heersende opvattingen over wat is en kan in te gaan.

Gezocht...

Natuurlijk zijn er mensen nodig die mee willen werken met het verzamelen van data, die mee willen werken aan onderzoek of onderzoekstechnieken.

Neem contact op als uw interesse is gewekt. Historicus, professional of amateur, U bent meer dan welkom met ons mee te werken.